

**BOSHLANG‘ICH SINFDAN SINFDAN TASHQARI ISHLASHDA
O‘QITUVCHINING ROLI**

*Qarshi davlat universiteti pedagogika fakulteti
boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 3-kurs talabasi*

Baxtiyorova Zarifa Bahodir qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich sinflarda sinfdan tashqari ishlarning mazmuni, ahamiyati va ularni samarali tashkil etish yo‘llari keng yoritilgan. Sinfdan tashqari faoliyat o‘quvchilarning nafaqat bilim darajasini oshirish, balki ularning shaxsiy, ijtimoiy va ijodiy rivojlanishiga xizmat qilishi bilan ajralib turadi. Maqolada o‘qituvchining tashkilotchilik, tarbiyachilik va motivatsion roli batafsil tahlil qilingan. Shuningdek, o‘quvchilarning qiziqish va qobiliyatlarini aniqlash, ularni rag‘batlantirish hamda har bir o‘quvchiga individual yondashuvni ta‘minlash masalalariga alohida e‘tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, sinfdan tashqari ishlarni to‘g‘ri tashkil etish o‘quvchilarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi va ularni barkamol shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Аннотация : В данной статье подробно рассматриваются содержание, значение и эффективные способы организации внеклассной работы в начальных классах. Внеклассная деятельность играет важную роль не только в повышении уровня знаний учащихся, но и в их личностном, социальном и творческом развитии. Особое внимание уделяется роли учителя как организатора, воспитателя и мотиватора. Также анализируются вопросы выявления интересов и способностей учащихся, их стимулирования и обеспечения индивидуального подхода к каждому ребёнку. Результаты исследования показывают, что правильно организованная внеклассная работа способствует повышению активности учащихся, развитию самостоятельного мышления и формированию гармонично развитой личности.

Annotation : This article explores in detail the content, significance, and effective organization of extracurricular activities in primary education. Extracurricular activities play an essential role not only in improving students' academic performance but also in fostering their personal, social, and creative development. The article highlights the teacher's role as an organizer, educator, and motivator. Special attention is given to identifying students' interests and abilities, encouraging their participation, and ensuring an individual approach to each learner. The findings indicate that well-organized extracurricular activities enhance students' engagement, develop independent thinking skills, and contribute to the formation of a well-rounded personality.

Kalit soʻzlar:Boshlangʻich taʼlim, sinfdan tashqari ishlar, oʻqituvchi roli, tarbiyaviy faoliyat, oʻquvchi faolligi, ijodkorlik, motivatsiya, individual yondashuv.

Ключевые слова:Начальное образование, внеклассная работа, роль учителя, воспитательная деятельность, активность учащихся, творчество, мотивация, индивидуальный подход.

Keywords:Primary education, extracurricular activities, teacher's role, educational activity, student engagement, creativity, motivation, individual approach.

Kirish:Zamonaviy taʼlim tizimida oʻquvchilarni har tomonlama rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda nafaqat dars mashgʻulotlari, balki sinfdan tashqari ishlar ham katta ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, boshlangʻich sinf oʻquvchilarida mustaqil fikrlash, jamoada ishlash, ijtimoiy moslashuv kabi koʻnikmalarni shakllantirishda sinfdan tashqari faoliyatning oʻrni beqiyosdir. Ushbu jarayonni samarali tashkil etishda oʻqituvchi yetakchi shaxs hisoblanadi. Boshlangʻich sinflarda sinfdan tashqari ishlarni samarali tashkil etish bevosita oʻqituvchining pedagogik mahorati, ijodkorligi va tashabbuskorligiga bogʻliq. Oʻqituvchi bu jarayonda nafaqat bilim beruvchi, balki tashkilotchi, yoʻnaltiruvchi va tarbiyachi sifatida ham faol ishtirok etadi. U oʻquvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda turli metod va shakllardan foydalanadi, ularni faol ishtirok etishga undaydi hamda ijobiy muhit yaratadi.

Asosiy qism:Sinfdan tashqari ishlarning mazmuni va ahamiyati
Sinfdan tashqari ishlar – bu oʻquvchilarning darsdan boʻsh vaqtlarini mazmunli oʻtkazishga qaratilgan, ularning qiziqishlari va qobiliyatlarini rivojlantiruvchi faoliyatlar majmuasidir. Bunga turli toʻgaraklar, musobaqalar, sahna koʻrinishlari, sayohatlar, ijodiy kechalar kiradi. Bunday faoliyatlar orqali oʻquvchilar: oʻz qiziqishlarini aniqlaydi, ijtimoiy muhitga moslashadi, ijodkorlik va tashabbuskorlikni rivojlantiradi, jamoada ishlashni oʻrganadi.

Oʻqituvchining tashkilotchilik roli:Boshlangʻich sinf oʻqituvchisi sinfdan tashqari ishlarni rejalashtiruvchi va tashkil etuvchi asosiy shaxsdir. U quyidagi vazifalarni bajaradi: oʻquvchilarning qiziqishlarini oʻrganish, tadbirlar rejasini tuzish, har bir oʻquvchini faol jalb qilish, tarbiyaviy maqsadlarni aniqlash. Oʻqituvchi har bir tadbirni shunchaki oʻtkazish bilan cheklanmay, uning tarbiyaviy va rivojlantiruvchi jihatlarini ham hisobga olishi zarur.

Tarbiya beruvchi sifatidagi roli:Sinfdan tashqari ishlarda oʻqituvchi nafaqat tashkilotchi, balki tarbiyachi sifatida ham faol ishtirok etadi. U oʻquvchilarda: vatanparvarlik, doʻstlik va hamjihatlik, hurmat va odob, mehnatsevarlik kabi fazilatlarini shakllantiradi.

Bu jarayonda oʻqituvchining shaxsiy namunasi juda muhimdir. Oʻqituvchining xulqi, muomalasi va munosabati oʻquvchilarga bevosita taʼsir koʻrsatadi.

Motivatsiya va rag‘batlantirishdagi roli: Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari ko‘proq rag‘batga muhtoj bo‘ladi. O‘qituvchi ularni: maqtov, sovrinlar, e‘tirof orqali ruhlantiradi. Bu esa o‘quvchilarning faolligini oshiradi va ularni yanada faol ishtirok etishga undaydi.

Individuallikni hisobga olish: Har bir o‘quvchi o‘ziga xos qobiliyat va qiziqishlarga ega. O‘qituvchi sinfdan tashqari ishlarda: iqtidorli bolalarni qo‘llab-quvvatlashi, sustroq o‘quvchilarni jalb qilishi, har bir o‘quvchiga individual yondashishi zarur. Bu orqali har bir bola o‘z imkoniyatlarini namoyon etish imkoniga ega bo‘ladi.

Tadqiqot metodlari: Mazkur maqolani yoritishda bir qator ilmiy-pedagogik metodlardan foydalanildi. Ushbu metodlar mavzuni chuqur o‘rganish, tahlil qilish va xulosalar chiqarishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Birinchiidan, nazariy tahlil metodi qo‘llanildi. Ushbu metod orqali boshlang‘ich ta‘limda sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish bo‘yicha ilmiy adabiyotlar, pedagogik qarashlar va ilg‘or tajribalar o‘rganildi hamda umumlashtirildi.

Ikkinchiidan, kuzatish metodidan foydalanildi. Bu metod yordamida boshlang‘ich sinflarda olib borilayotgan sinfdan tashqari mashg‘ulotlar jarayoni bevosita kuzatilib, o‘qituvchining faoliyati, o‘quvchilarning ishtiroki va faolligi tahlil qilindi.

Uchinchiidan, suhbat metodi qo‘llanildi. O‘qituvchilar va o‘quvchilar bilan o‘tkazilgan suhbatlar orqali sinfdan tashqari ishlarning samaradorligi, qiziqarli jihatlari va mavjud muammolari haqida ma‘lumotlar olindi.

To‘rtinchiidan, so‘rovnomma (anketa) metodidan foydalanildi. Ushbu metod yordamida o‘quvchilarning qiziqishlari, ehtiyojlari va sinfdan tashqari faoliyatga bo‘lgan munosabati aniqlab olindi.

Beshinchiidan, taqqoslash va tahlil qilish metodi asosida turli sinflarda tashkil etilgan sinfdan tashqari ishlar natijalari o‘zaro solishtirilib, samarali usullar aniqlab olindi.

Xulosa: Shuningdek, tadqiqot natijalari sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishda ayrim kamchiliklar mavjudligini ham ko‘rsatadi. Jumladan, ba‘zi hollarda faoliyatlarning bir xilligi, o‘quvchilarning qiziqishlari to‘liq hisobga olinmasligi hamda rag‘batlantirish tizimining yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmaganligi kuzatiladi. Bu esa o‘quvchilarning faolligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shu asosda quyidagi amaliy yechim va takliflar ilgari suriladi: sinfdan tashqari ishlarni rejalashtirishda o‘quvchilarning qiziqish va ehtiyojlarini chuqur o‘rganish; faoliyat turlarini xilma-xil va qiziqarli shakllarda tashkil etish (o‘yinlar, musobaqalar, ijodiy loyihalar); har bir o‘quvchining individual xususiyatlarini inobatga olish va ularni faol jalb etish; zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlardan keng foydalanish; o‘quvchilarni rag‘batlantirish tizimini takomillashtirish maqtov, diplom, sovrinlar orqali; ota-onalar va jamoatchilik bilan hamkorlikni

kuchaytirish; o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishga qaratilgan seminar va treninglarni tashkil etish. Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari ishlarni samarali tashkil etish orqali o'qituvchilarning nafaqat bilim darajasi, balki ularning shaxsiy, ijtimoiy va ijodiy rivojlanishiga erishish mumkin. Bu esa kelajakda barkamol, yetuk va raqobatbardosh avlodni tarbiyalashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi". – Toshkent, 1997.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
5. Hasanboyeva O. va boshqalar. Pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
6. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
7. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2000.
8. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2017.
9. Sharopov M. Sport psixologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.